

NÂNG CAO HIỆU QUẢ HỢP TÁC NHÀ TRƯỜNG VÀ DOANH NGHIỆP TRONG ĐÀO TẠO NGHỀ CƠ ĐIỆN TỬ TẠI CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC NGHỀ NGHIỆP THUỘC BỘ XÂY DỰNG

ENHANCING THE EFFICIENCY OF THE SCHOOL AND ENTERPRISES COOPERATION IN THE TRAINING OF MECHATRONICS AT VOCATIONAL EDUCATION ESTABLISHMENTS IN THE MINISTRY OF CONSTRUCTION

TRẦN VĂN CƯỜNG^(), TRẦN ĐỨC TIỆP^(**), NGUYỄN THỊ GIANG^(***) và VÕ VĂN HOÀNG LONG^(****)*

TÓM TẮT: Hiện nay trên thế giới cũng như Việt Nam đào tạo nghề có vai trò quan trọng trong việc cung cấp nguồn nhân lực lao động kỹ thuật cao cho thị trường lao động. Việt Nam đang trong giai đoạn đẩy mạnh nền công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trước bối cảnh cuộc cách mạng 4.0 thì nghề cơ điện tử là một bộ phận không thể thiếu của cuộc cách mạng công nghiệp đó. Hình thức đào tạo này giúp người học được tiếp cận công nghệ mới, nội quy quy chế của doanh nghiệp và còn được hưởng lương trong quá trình học tập tại doanh nghiệp. Bên cạnh đó, doanh nghiệp còn giải quyết được bài toán nhân lực thiếu hụt và phát hiện được những nhân tố tốt lựa chọn làm việc lâu dài cho đơn vị. Điều này làm cơ sở cho các cơ sở giáo dục nghề nghiệp và doanh nghiệp Việt Nam nghiên cứu tổ chức hợp tác nhà trường - doanh nghiệp. Bài viết này đề cập đến bức tranh thực trạng hợp tác nhà trường - doanh nghiệp trong đào tạo nghề cơ điện tử tại các trường cao đẳng và trung cấp thuộc Bộ Xây dựng thông qua việc khảo sát trực tiếp và đề xuất giải pháp cụ thể cho nhà trường và doanh nghiệp trong thời gian tới hướng tới có lợi cả nhà trường và doanh nghiệp và nâng cao trình độ kỹ năng, kiến thức và thái độ của sinh viên trong bối cảnh cuộc cách mạng 4.0 hiện nay.

Từ khóa: giáo dục nghề nghiệp; nhà trường - doanh nghiệp; cơ điện tử.

ABSTRACT: In the world, as well as Vietnam, vocational training has an important role in providing high - tech labour resources for the labor market. Vietnam is in a phase of promoting the industrialization, modernization of the country before the 4.0 revolution, which is an integral part of the industrial revolution. This form of training helps learners get access to new technologies, rules of the enterprise and also enjoy salaries during the study of enterprises. In addition, the enterprise also solves the lack of a shortage of human resources and found good factors for long - term work for the unit. Pursuant to the ministry of labour, invalids and social affairs's circular no. This makes the basis for vocational education institutions and Vietnamese enterprises studying the organization of school - enterprises. This article refers to the realistic picture of the school of - enterprises in the training of electronic điện at the university and the ministry of construction, and improving the skills and attitudes of hssv in the current 4.0 revolution, and improving the skills and attitudes of the student in the 4.0 current reform context.

Key words: vocational education; school - business; mechatronics.

(*) TS. Trường Cao đẳng nghề Việt Xô số 1, lapcuongcgckxd1@gmail.com, Mã số: TCKH27-19-2021

(**) ThS. Trường Cao đẳng nghề Việt Xô số 1

(***) CN. Trường Cao đẳng nghề Việt Xô số 1

(****) ThS. Trường Cao đẳng Quốc tế Lilama II

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Đào tạo nghề là một bộ phận trong hệ thống giáo dục quốc dân, dạy nghề có nhiệm vụ đào tạo nguồn nhân lực trực tiếp trong sản xuất, kinh doanh và dịch vụ. Nâng cao chất lượng đào tạo nói chung và đào tạo nghề nói riêng nhằm đáp ứng nhu cầu xã hội luôn là mục tiêu của Chính phủ trong giai đoạn công nghiệp hóa, hiện đại hóa hiện nay [5], [8]. Cùng với sự phát triển của đất nước, nhu cầu nhân lực cũng tăng theo từng giai đoạn, từng lĩnh vực [4].

Trên thế giới hiện nay đã có nhiều mô hình hợp tác giữa các trường đại học và doanh nghiệp mang lại hiệu quả thiết thực của cả hai bên. Hợp tác này là tất cả các tương tác trực tiếp hay gián tiếp giữa các cơ sở giáo dục đại học và doanh nghiệp, bao gồm: hợp tác trong nghiên cứu và phát triển, trao đổi nhân sự, thương mại hóa kết quả nghiên cứu, tham gia xây dựng chương trình đào tạo, học tập suốt đời, phát triển doanh nghiệp và quản trị [9]. Hợp tác nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo nghề trên thế giới cũng đang phát triển mạnh và đem lại hiệu quả thiết thực, điển hình đào tạo nghề kép tại Đức, Thụy Điển, hay Trung Quốc. Hình thức đào tạo này giúp người học được tiếp cận công nghệ mới, nội quy quy chế của doanh nghiệp và còn được hưởng lương trong quá trình học tập tại doanh nghiệp. Bên cạnh đó, doanh nghiệp còn giải quyết được bài toán nhân lực thiếu hụt và phát hiện được những nhân tố tốt lựa chọn làm việc lâu dài cho đơn vị. Theo nội dung thông tư 29/2017/TT-BLĐTBXH ngày 15-12-2017 của Bộ Lao động Thương binh và Xã hội ban hành và quy định cơ sở giáo dục nghề nghiệp có thể hợp tác đào tạo tại doanh nghiệp đến 40% tổng thời lượng đào tạo nghề [2]. Điều này làm cơ sở cho các cơ sở giáo dục nghề nghiệp và doanh nghiệp Việt Nam nghiên cứu tổ chức hợp tác nhà trường và doanh nghiệp.

2. NỘI DUNG

2.1. Mục tiêu, phương pháp thu thập số liệu

Mục tiêu nghiên cứu: Nghiên cứu phân tích đánh giá thực trạng đào tạo, hợp tác nhà trường và doanh nghiệp nghề cơ điện tử tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp thuộc Bộ Xây dựng, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả hợp tác nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo nghề cơ điện tử, một số khuyến nghị cho các cơ sở giáo dục nghề nghiệp.

Phương pháp thu thập số liệu: nghiên cứu sử dụng phương pháp khảo sát, lựa chọn hình thức phỏng vấn gặp mặt trực tiếp để triển khai điền phiếu khảo sát và gửi phiếu khảo sát qua thư điện tử đến các cơ sở giáo dục nghề nghiệp thuộc Bộ Xây dựng và một số doanh nghiệp sử dụng lao động nghề cơ điện tử.

Phương pháp phân tích: Phương pháp tổng hợp, phân tích, so sánh dữ liệu thông tin trong bộ phiếu điều tra, khảo sát. Chúng tôi căn cứ vào kết quả khảo sát được chia thành thực trạng đào tạo nghề tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp và thực trạng hợp tác nhà trường doanh nghiệp để đánh giá thực trạng và làm cơ sở đề xuất giải pháp.

2.2. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

2.2.1. Thực trạng đào tạo nghề cơ điện tử tại các trường thuộc Bộ Xây dựng

Theo kết quả khảo sát hiện nay các cơ sở giáo dục nghề nghiệp thuộc Bộ Xây dựng có 15 trường, trong đó có 11 trường cao đẳng và 4 trường trung cấp trường phân bố trên 3 miền bắc, trung và nam. Tuy nhiên, hiện nay chỉ có 3 trường đang tổ chức đào tạo nghề cơ điện tử trình độ cao đẳng và trung cấp là Trường Cao đẳng nghề Việt Xô số 1, Cao đẳng Xây dựng Công trình Đô thị và Trường Cao đẳng Quốc tế Lilama II.

Nghề cơ điện tử về cơ bản gồm đào tạo về cơ khí chế tạo, điện - điện tử và công nghệ thông tin tạo thành một hệ thống cơ điện tử thống nhất. Qua kết quả khảo sát cho thấy cả 3 trường đang đào tạo nghề cơ điện tử có hai trường được Bộ Lao động Thương binh và Xã hội phê duyệt nghề trọng điểm quốc tế, nên được nhà nước đầu tư đồng bộ đảm bảo đạt yêu

cầu theo danh mục thiết bị tối thiểu quy định tại thông tư số 26/2019/TT-BLĐTBXH ngày 25-12-2019 [3] gồm Trường Cao đẳng nghề Việt Xô số 1 và Trường Cao đẳng Quốc tế Lilama II, Trường Cao đẳng Xây dựng Công trình Đô thị mới mở nghề đào tạo cơ điện tử trong 3 năm lại đây, tuy nhiên trang thiết bị đào tạo cũng được nhà trường đầu tư đạt đến 80%.

Nhà giáo dạy nghề cơ điện tử theo kết quả khảo sát cho thấy các trường bố trí nhà giáo giảng dạy gồm nhà giáo chuyên ngành cơ điện tử, điện và nhà giáo giảng dạy nghề cơ khí chế tạo, và 100% nhà giáo đạt tiêu chuẩn trình độ chuyên môn nghiệp vụ, tin học và ngoại ngữ.

Về kết quả tuyển sinh cho thấy chỉ có hai trường là Trường Cao đẳng nghề Việt Xô số 1 và Trường Cao đẳng Quốc tế Lilama II hiện đang đào tạo trình độ Cao đẳng, trong đó Trường Cao đẳng Quốc tế Lilama II tuyển sinh đào tạo 100% chỉ tiêu được giao, Trường Cao đẳng nghề Việt Xô số 1 tuyển sinh đạt 76%, trong khi đó tuyển sinh đào tạo trình độ trung cấp cả 3 trường đều tuyển sinh đào tạo đều vượt chỉ tiêu tuyển sinh cao nhất Trường Cao đẳng nghề Việt Xô số 1 đến 108% chỉ tiêu được cấp, tuy nhiên có đến 86% học sinh hệ trung cấp đều có đầu vào là tốt nghiệp trung học cơ sở vừa học trung cấp vừa học trung học phổ thông. Kết quả này cho thấy mặc dù các trường có chất lượng nhà giáo cao và trang thiết bị hiện đại thì tuyển sinh đào tạo trình độ cao đẳng và trung cấp tốt nghiệp trung học phổ thông đang hạn chế và gặp nhiều khó khăn đối với các trường khu vực miền bắc.

2.2.2. Thực trạng hợp tác nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo nghề cơ điện tử

Hợp tác xây dựng chương trình đào tạo: Năm 2017 Bộ Lao động Thương binh Xã hội đã ban hành thông tư số 03/2017/TT-BLĐTBXH ngày 01-3-2017 quy định về xây dựng chương trình đào tạo, các cơ sở giáo dục nghề nghiệp tự chủ trong tổ chức xây dựng chương trình đào tạo theo cấu trúc và biểu mẫu,

thời lượng đào tạo [1], các cơ sở giáo dục nghề nghiệp đào tạo nghề cơ điện tử đã mời chuyên gia từ doanh nghiệp tham gia Ban chủ nhiệm xây dựng chương trình đào tạo nên các chương trình đào tạo nghề cơ điện tử đã tiếp cận được công nghệ tiên tiến và đáp ứng yêu cầu của doanh nghiệp.

Hợp tác trong đầu tư trang thiết bị đào tạo nghề cơ điện tử: Theo kết quả khảo sát hiện nay cả 3 trường đào tạo nghề cơ điện tử chưa có hợp tác hai bên cùng đầu tư trang thiết bị đào tạo, chỉ có một số thiết bị được các doanh nghiệp hợp tác với nhà trường trong tiếp nhận học sinh sinh viên đến thực tập và làm việc tài trợ hoặc trao tặng, tuy nhiên số lượng không nhiều. Trang thiết bị đào tạo nghề cơ điện tử vẫn chủ yếu do nhà nước đầu tư mua sắm theo các chương trình mục tiêu hàng năm cho các nghề trọng điểm.

Hợp tác trong cấp học bổng học sinh sinh viên: Theo kết quả khảo sát hiện nay doanh nghiệp hợp tác với nhà trường thuộc Bộ Xây dựng trong cấp học bổng cho học sinh sinh viên nghề cơ điện tử rất ít, các doanh nghiệp chỉ cấp học bổng cho số lượng sinh viên rất ít chỉ chiếm 2% học sinh sinh viên nghề cơ điện tử và đều là sinh viên đạt giải trong các kỳ thi tay nghề cấp tỉnh, cấp Bộ và quốc gia trong khi đó có cam kết sau khi tốt nghiệp đến làm việc tại doanh nghiệp. Đây là điểm yếu của đào tạo nghề so với đào tạo đại học tại Việt Nam.

Hợp tác trong tổ chức thực hiện đào tạo: Thông tư số 29/2017/TT-BLĐTBXH ngày 15-12-2017 của Bộ Lao động Thương binh Xã hội quy định về liên kết tổ chức thực hiện chương trình đào tạo quy định nhà trường được phép hợp tác với doanh nghiệp và đơn vị liên kết đào tạo tổ chức đào tạo tại đơn vị liên kết tối đa 40% tổng thời gian chương trình đào tạo [2]. Theo kết quả khảo sát hiện nay cả 3 trường đào tạo nghề cơ điện tử chưa hợp tác với doanh nghiệp trong tổ chức đào tạo tại doanh nghiệp, chỉ mới dừng lại ở nội dung hợp tác trong tiếp

nhận học sinh sinh viên đến thực tập sản xuất và thực tập tốt nghiệp với thời gian 28% chương trình đào tạo. Đây là mặt hạn chế của 3 trường đào tạo nghề cơ điện tử thuộc Bộ Xây dựng, ở Việt Nam hiện nay có một số trường đã hợp tác với doanh nghiệp tổ chức đào tạo tại doanh nghiệp đến 40% chương trình đào tạo.

Hợp tác trong tiếp nhận học sinh sinh viên tốt nghiệp sau khi ra trường: Theo kết quả khảo sát hàng năm cả 3 trường đều tổ chức hội nghị việc làm và có nhiều doanh nghiệp tuyển dụng, theo báo cáo học sinh sinh viên nghề cơ điện tử có đến 92% học sinh sinh viên được các doanh nghiệp tuyển dụng ngay sau khi tốt nghiệp ra trường. Kết quả này cho thấy nhu cầu sử dụng lao động nghề cơ điện tử rất lớn, tuy nhiên doanh nghiệp lại cấp học bổng cho học sinh sinh viên trong thời gian học rất thấp, chủ yếu chờ học sinh sinh viên tốt nghiệp đến tuyển dụng.

2.2.3. Giải pháp nâng cao hiệu quả hợp tác nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo nghề cơ điện tử tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp thuộc Bộ Xây dựng

Các cơ sở giáo dục nghề nghiệp đào tạo nghề cơ điện tử thuộc Bộ Xây dựng phải cùng doanh nghiệp sử dụng lao động nghề cơ điện tử trong tất cả các khâu từ xây dựng chương trình đào tạo, tuyển sinh, tổ chức đào tạo tại doanh nghiệp, cấp học bổng, tài trợ trang thiết bị và tiếp nhận học sinh sinh viên đến làm việc sau khi tốt nghiệp thông qua các hợp đồng nguyên tắc và các hợp đồng chi tiết trong từng nội dung.

Đối với nhà trường: Các trường đào tạo nghề cơ điện tử thuộc Bộ Xây dựng cần phải thành lập nhóm nghiên cứu quan hệ doanh nghiệp, điều tra khảo sát thu thập thông tin về nhu cầu lao động nghề cơ điện tử của các doanh nghiệp, cần nâng cao tính chủ động hơn nữa trong việc thúc đẩy các mối quan hệ và sự đóng góp của doanh nghiệp trong quá trình đào tạo, cụ thể:

Thay đổi nhận thức, xem doanh nghiệp là một chủ thể quan trọng trong tiến trình đào tạo

không chỉ đơn thuần là những đơn vị tài trợ học bổng hay tiếp nhận sinh viên thực tập. Liên kết với doanh nghiệp, nhà trường có thể nắm bắt được các yêu cầu về kiến thức, kỹ năng, nghiệp vụ, phẩm chất của sản phẩm đào tạo. Các thông tin này có vai trò cực kỳ quan trọng trong việc thiết kế nội dung, chương trình đào tạo cũng như đổi mới phương pháp đào tạo của nhà trường.

Bắt buộc khi xây dựng chương trình đào tạo và chuẩn đầu ra phải có sự đóng góp thực chất của doanh nghiệp từ các vị trí kỹ thuật và nhân sự của doanh nghiệp, chương trình đào tạo phải đáp ứng yêu cầu về kiến thức, thái độ, kỹ năng, phẩm chất nghề nghiệp mà doanh nghiệp yêu cầu.

Hàng năm phải thỏa thuận với doanh nghiệp sử dụng lao động nghề cơ điện tử, cử nhà giáo đi học tập thực tế tại các doanh nghiệp để tiếp cận các công nghệ mới, trang thiết bị mới từ doanh nghiệp để đủ điều kiện đào tạo học sinh sinh viên đáp ứng yêu cầu của doanh nghiệp sử dụng lao động ngày càng đòi hỏi cao.

Tìm kiếm doanh nghiệp có nhu cầu lao động cơ điện tử để đàm phán ký kết hợp đồng tổ chức đào tạo tại doanh nghiệp theo đúng nội dung quy định tại thông tư số 29/2017/TT-BLĐTBXH ngày 15-12-2017 của Bộ Lao động Thương binh và Xã hội. Để học sinh sinh viên được tiếp cận công nghệ mới, trang thiết bị cũng như thái độ làm việc và được phần hỗ trợ kinh phí từ doanh nghiệp. Đây cũng là yếu tố quan trọng góp phần vào nâng cao hiệu quả công tác tuyển sinh nghề cơ điện tử của các trường.

Chủ động liên kết với doanh nghiệp để nhà trường có nhiều cơ hội tăng cường thêm cơ sở vật chất. Các doanh nghiệp có thể hỗ trợ giải quyết một phần khó khăn cho nhà trường về phòng thí nghiệm, thiết bị dạy học và đào tạo tại doanh nghiệp. Đặc biệt là cần chủ động trong việc thực hiện các hợp đồng nghiên cứu, tư vấn cho doanh nghiệp.

Đối với doanh nghiệp: Để có người lao động làm việc lâu dài, có trình độ chuyên môn

cao và thái độ, tác phong doanh nghiệp phù hợp với chính đơn vị mình, các doanh nghiệp cần tham gia vào hoạt động đào tạo của nhà trường như cần nâng cao sự hỗ trợ, hợp tác và trách nhiệm của mình trong quá trình đào tạo, tham gia trong quá trình xây dựng chương trình đào tạo, chuẩn đầu ra, cấp học bổng cho học sinh sinh viên, tổ chức đào tạo tại doanh nghiệp và tiếp nhận nhà giáo đến học tập tại doanh nghiệp. Sự hỗ trợ, hợp tác và trách nhiệm đó thể hiện qua:

Bên cạnh nhà trường, các doanh nghiệp cần xem mình như là một chủ thể quan trọng trong quá trình đào tạo nguồn nhân lực. Với nhận thức đó, chắc chắn, doanh nghiệp sẽ có những thay đổi tích cực hơn trong việc đồng hành cùng nhà trường. Cùng nhà trường tổ chức đào tạo tại doanh nghiệp để học sinh sinh viên đến học tập kết hợp sản xuất tại doanh nghiệp, có bộ phận đào tạo trong doanh nghiệp theo đúng quy định, có thêm nguồn lao động và là tiền đề để lao động làm việc lâu dài. Tuy nhiên, cần xem xét mức hỗ trợ cho sinh viên và nhà trường phù hợp với thời gian học sinh sinh viên làm việc tại doanh nghiệp.

Doanh nghiệp cần nghiên cứu gắn kết với nhà trường thông qua viện trợ trang thiết bị, hỗ trợ công nghệ mới cho các trường. Cần nghiên cứu việc đặt hàng nhà trường làm những đề tài nghiên cứu khoa học về những vấn đề khó khăn mà doanh nghiệp đang gặp phải. Từ đó, doanh nghiệp có thể áp dụng những nghiên cứu vào thực tế để giải quyết những khó khăn của mình. Chủ động đặt hàng nhà trường nguồn nhân lực,

cùng nhà trường xây dựng chuẩn đầu ra, chương trình, đồng thời cũng phải giám sát quá trình đào tạo của nhà trường nhằm đảm bảo cuối cùng sẽ tuyển dụng được nguồn nhân lực phù hợp với nhu cầu. Sẵn sàng cung cấp các chỗ làm thực tế trong ngắn hạn cho giảng viên để học tập và truyền thụ lại cho sinh viên. Bởi lẽ như đã đề cập, nếu như các trường không thể chi trả để mời doanh nghiệp về giảng dạy tại trường thì đây có thể là một giải pháp khả thi. Giảng viên sẽ được đưa đi học tập thực tế tại doanh nghiệp trong thời gian ngắn hạn và truyền đạt lại cho sinh viên [7].

3. KẾT LUẬN

Theo nội dung thông tư số 29/2017/TT-BLĐTBXH ngày 15-12-2017 nhà trường được phép hợp tác với doanh nghiệp tổ chức liên kết đào tạo tại doanh nghiệp. Qua khảo sát cho thấy hiện nay Bộ Xây dựng có 3 trường đào tạo nghề cơ điện tử, tuy nhiên hợp tác nhà trường và doanh nghiệp mới đang dừng lại ở việc cử thành viên tham gia xây dựng chương trình đào tạo, cấp một số ít học bổng cho học sinh sinh viên, trao tặng một số ít trang thiết bị đào tạo cho nhà trường, chủ yếu là tiếp nhận học sinh sinh viên đến thực tập; chưa tham gia tổ chức đào tạo nghề cơ điện tử tại doanh nghiệp theo thời gian cho phép. Để nâng cao chất lượng đào tạo nghề cơ điện tử tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp thuộc Bộ Xây dựng và nâng cao hiệu quả hợp tác nhà trường và doanh nghiệp, nghiên cứu đề xuất các giải pháp cụ thể cho nhà trường và doanh nghiệp trong thời gian tới có lợi cả nhà trường và doanh nghiệp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội (2017), *Thông tư số 03/2017/TT-BLĐTBXH quy định về quy trình xây dựng, thẩm định và ban hành chương trình; tổ chức biên soạn, lựa chọn, thẩm định giáo trình đào tạo trình độ trung cấp, trình độ cao đẳng*, Hà Nội.
- [2] Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội (2017), *Thông tư số 29/2017/TT-BLĐTBXH quy định về liên kết tổ chức thực hiện chương trình đào tạo*, Hà Nội.

- [3] Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội (2019), *Thông tư số 26/2019/TT-BLĐTBXH về ban hành danh mục thiết bị đào tạo tối thiểu trình độ trung cấp, trình độ cao đẳng cho một số nghề thuộc nhóm nghề điện, điện tử; công nghệ thông tin; nông nghiệp, lâm nghiệp, thủy sản; dịch vụ và chế biến*, Hà Nội.
- [4] Chính phủ (2011), *Quy hoạch phát triển nhân lực Việt Nam giai đoạn 2011-2020*, ban hành kèm theo quyết định số 1216/QĐ-TTg ngày 22-7-2011 của Thủ tướng Chính phủ.
- [5] Chính phủ (2012), *Chiến lược phát triển giáo dục 2011-2020*, ban hành kèm theo quyết định số 711/QĐ-TTg ngày 13-6-2012 của Thủ tướng Chính phủ.
- [6] Chính phủ (2015), *Nghị định số 86/2015/NĐ-CP của Chính phủ quy định về cơ chế thu, quản lý học phí đối với cơ sở giáo dục thuộc hệ thống giáo dục quốc dân và chính sách miễn, giảm học phí, hỗ trợ chi phí học tập từ năm học 2015-2016 đến năm học 2020-2021*, Hà Nội.
- [7] Đỗ Phú Trần Tinh, Nguyễn Văn Nên (2019), *Yêu cầu đối với doanh nghiệp, nhà trường và nhà nước trong hợp tác đào tạo nhân lực, Kỳ yếu hội thảo khoa học, Liên kết nhà trường và doanh nghiệp trong việc giải quyết việc làm cho sinh viên sau khi tốt nghiệp*, Nxb Kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh.
- [8] Miên Hạo (2017), *Giải pháp nào nâng cao chất lượng lao động*, Báo Hà Nội mới số 17270, ngày 20-3-2017.
- [9] Science-to-Business Marketing Research Centre (2011), *The State of European University Business Cooperation: Final Report - Study on the cooperation between Higher Education Institutions and public and private organisations in Europe*, European Commission, <http://bookshop.europa.eu/en/the-state-of-european-university-business-cooperation-pbNC0213081/>.

Ngày nhận bài: 05-5-2021. Ngày biên tập xong: 10-5-2021. Duyệt đăng: 20-5-2021